

UDC 378: [37.011.3 – 051:74]
DOI: 10.46591/PSJM.2020.0303.0002

ІНТЕГРАЦІЯ АКАДЕМІЧНОГО І ЦИФРОВОГО РИСУНКА В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

© 2020

ORCID: 0000-0001-8454-0642

Пічкур Микола Олександрович, кандидат педагогічних наук, професор кафедри образотворчого мистецтва

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (20308, Україна, Умань, вулиця Садова, 28, e-mail: pto65@ukr.net)

Анотація. У статті уточнено сутність поняття «академічний рисунок» як пізнавальної діяльності, спрямованої на глибоке осмислення принципу зображувальності з рукотворним використанням обмеженої кількості графічних виразних засобів (лінія, крапка, штрих, пляма, тон) у рамках заданого простору картинної площини для графічного відтворення дійсності за принципами мімезису й ізоморфізму. В авторській інтерпретації цифровий рисунок визначається як інноваційний сегмент образотворчої підготовки, що вимагає застосування сучасних комп'ютерно-мистецьких графічних технологій. Він поділяється на гібридний, редуکتивний і віртуальний різновиди та є допоміжним методичним арсеналом художньо-графічного вишколу. Установлено, що в цифровому рисунку, так само, як і в академічному, відбувається візуалізація інформації завдяки вмінню художника «міркувати з олівцем у руках» у поєднанні з інтуїтивними методами пізнання, раціонально-логічного та емоційного-образного мислення, інсайту та синтезу науки і мистецтва. З урахуванням цього, наголошено на доцільності інтеграції академічного й цифрового рисунок. Водночас визнано, що нині це є досить стихійною і невідрефлексованою художньо-педагогічною практикою. На підставі обґрунтування пізнавального, інструментального, тренувального, коригувального, художньо-образного і творчо-розвивального значення окресленої інтеграції висунуто гіпотезу про те, що студіювання академічного рисунок та його цифрової технології буде достатньо ефективним для вдосконалення системи художньо-графічного сегменту образотворчої підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей. Для її підтвердження проведено художньо-графічний педагогічний експеримент, результати якого засвідчили підвищення якості виконання реалістичного зображення куба у значній кількості студентів експериментальної групи, чого не було зафіксовано в контрольній групі. Зроблено узагальнення, що інтеграцію академічного та цифрового рисунок слід визнати позитивним художньо-педагогічним процесом, оскільки в ньому спостерігається взаємовплив і взаємозбагачення художньо-графічних методів і прийомів.

Ключові слова: студенти художніх спеціальностей, образотворча підготовка, академічний рисунок, цифровий рисунок, традиції, інновації, інтеграція, художньо-графічний педагогічний експеримент.

INTEGRATION OF ACADEMIC AND DIGITAL DRAWING IN THE MODERN SYSTEM OF FINE TRAINING OF STUDENTS OF ART SPECIALTIES

© 2020

Pichkur Mykola Aleksandrovich, candidate of pedagogical sciences, professor of the Department of Fine Arts

Uman state pedagogical university named Pavlo Tychnya (20308, Ukraine, Uman, Sadova street, 28, e-mail: pto65@ukr.net)

Abstract. The article clarifies the essence of the concept of «academic drawing» as a cognitive activity aimed at deep understanding of the principle of figurativeness with the hand-made use of a limited number of graphic expressive means (line, point, stroke, spot, tone) within a given space of the picture plane for graphic reproduction of reality according to the principles mimesis and isomorphism. In the author's interpretation, digital drawing is defined as an innovative segment of visual training that requires the use of modern computer-artistic graphic technologies, is divided into hybrid, reductive and virtual varieties and is an auxiliary methodological arsenal of artistic and graphic training. It has been established that in digital drawing, just as in academic drawing, information is visualized due to the artist's ability to «reason with a pencil in hand» in combination with intuitive methods of cognition, rational-logical and emotional-figurative thinking, insight and synthesis of science and art ... With this in mind, the expediency of integrating academic and digital drawing is noted. At the same time, it is recognized that now it is a rather spontaneous and unreflected artistic and pedagogical practice. Based on the substantiation of the cognitive, instrumental, training, corrective, artistic-figurative and creative-developmental significance of the outlined integration, a hypothesis has been put forward that the study of academic drawing and its digital technology will be quite effective to improve the system of the artistic and graphic segment of the visual training of future specialists in art specialties ... To confirm it, an artistic-graphic pedagogical experiment was carried out, the results of which showed an increase in the quality of the execution of a graphic image of a cube in a significant number of students in the experimental group, which was not recorded in the control group. It is generalized that the integration of academic and digital drawing should be recognized as a positive artistic and pedagogical process, since there is a mutual influence and mutual enrichment of artistic and graphic methods and techniques.

Keywords: students of art specialties, visual training, academic drawing, digital drawing, tradition, innovation, integration, artistic and graphic pedagogical experiment.

ИНТЕГРАЦИЯ АКАДЕМИЧЕСКОГО И ЦИФРОВОГО РИСУНКА В СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЕ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

© 2020

Пічкур Николай Александрович, кандидат педагогических наук, профессор кафедры изобразительного искусства

Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины (20308, Украина, Умань, улица Садовая, 28, e-mail: pto65@ukr.net)

Аннотация. В статье уточнена сущность понятия «академический рисунок» как познавательной деятельности, направленной на глубокое осмысление принципа изобразительности с рукотворным использованием ограниченно количества графических выразительных средств (линия, точка, штрих, пятно, тон) в рамках заданного пространства картинной плоскости для графического воспроизведения действительности по принципам мимезиса и изомор-

фізма. В авторській інтерпретації цифровий рисунок определяється як інноваційний сегмент образотвірної підготовки, що потребує застосування сучасних комп'ютерно-художественних графічних технологій. Він ділиться на гібридну, редуковану та віртуальну різновидності і є допоміжним методичним арсеналом художественно-графічної підготовки. Установлено, що в цифровому рисунку, так же, як і в академічному, відбувається візуалізація інформації завдяки вмінню художника «рассуждать с карандашом в руках» в поєднанні з інтуїтивними методами пізнання, раціонально-логічного та емоційно-образного мислення, інсайта та синтезу науки та мистецтва. З урахуванням цього, відзначається цілеспрямованість інтеграції академічного та цифрового рисунку. В той же час визнано, що зараз це є досить стихійною та неотрефлексованою художественно-педагогічною практикою. Виходячи з обґрунтування пізнавального, інструментального, тренувального, корективного, художественно-образного та творчого-розвиваючого значення окресленої інтеграції висунута гіпотеза про те, що вивчення академічного рисунку та його цифрових технологій буде достатньо ефективно для удосконалення системи художественно-графічного сегмента образотвірної підготовки майбутніх фахівців художественних спеціальностей. Для її підтвердження проведено художественно-графічний педагогічний експеримент, результати якого показали підвищення якості виконання реалістичного зображення куба у значительного числа студентів експериментальної групи, чого не було зафіксовано в контрольній групі. Сделано обобщення, що інтеграцію академічного та цифрового рисунку слід визнати позитивним художественно-педагогічним процесом, оскільки в ньому спостерігається взаємодія та взаємообогачення художественно-графічних методів та прийомів.

Ключові слова: студенти художественних спеціальностей, образотвірна підготовка, академічний рисунок, цифровий рисунок, традиції, інновації, інтеграція, художественно-графічний педагогічний експеримент.

ВВЕДЕННЯ

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток сучасної мистецької освіти зумовлює постійні пошуки та реалізацію прихованих резервів у теорії та практиці образотвірної підготовки майбутніх фахівців художественних спеціальностей – графіків, живописців, скульпторів, дизайнерів, художників-педагогів, архітекторів. Однією з провідних дисциплін цієї підготовки, підвалиною всіх видів пластичного мистецтва завжди був і залишається «Академічний рисунок», у викладанні якого традиційно ставляться завдання щодо опанування образотвірної грамоти в реалістичному аспекті та пізнанні об'єктивних законів будови форм природи. Проте, динамічний розвиток сучасних цифрових технологій потужно впливає практично на всі види образотвірного мистецтва, зокрема і на рисунок. Змінюються способи та прийоми графічного відображення реальної та моделювання віртуальної дійсності. Стрімко виникають нові гібридні жанри графічного мистецтва, що в системі образотвірної підготовки вимагає глибокого осмислення художньої методології їх створення і пошуку ефективних способів інтеграції традицій академізму та новацій цифровізації з урахуванням рекомендацій «Дорожньої карти художньої освіти» [1] (Лісабон, 2006) та «Цілей розвитку художньої освіти» [2] (Сеул, 2010), ухвалених світовою спільнотою за підсумками першої і другої Всесвітніх конференцій з освіти в галузі мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розглядалися аспекти цієї проблеми і на яких ґрунтується автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Протягом останніх років нового тисячоліття спостерігається стрімкий процес цифровізації освітньої галузі, у тому числі й мистецької. Незважаючи на це, у проблемному полі теорії та практики образотвірної підготовки майбутніх фахівців художественних спеціальностей дослідницька увага науковців зосереджена на численних питаннях академічного вишколу. Водночас, варто констатувати наявність окремих досліджень, у яких містяться спроби обґрунтувати цифрові різновиди образотвірного мистецтва (О. Вуль [3], С. Єрохін [4], О. Зав'ялов [5], А. Фарха [6] та ін.). Серед наукових доробків педагогічного спрямування найбільша кількість праць стосується питань цифрового аспекту навчання комп'ютерної графіки, дещо менше – живопису та зовсім обмаль – рисунку. Аналіз змісту наявних публікацій (В. Вітман, Н. Вітман, О. Казакова, [7], А. Пієт [8], С. Прохоров, А. Шадурін [9], Н. Рочегова [10], С. Фабер [11] та ін.) засвідчує поодинокі спроби навчати студентів-образотворців академічному і цифровому рисунку. Однак, теоретичний аспект цієї

проблеми залишається недостатньо обґрунтованим, а досвід гармонійного синтезу академічного і цифрового художньо-графічного вишколу – імпровізаційний та недостатньо вивіреним.

Обґрунтування актуальності дослідження. В умовах глобальної інформатизації сучасної системи мистецької освіти методологія організації образотвірної підготовки студентів художественних спеціальностей набуває кардинальних змін, що детерміновані стрімким процесом цифровізації. Підтвердженням цього є поки що поодинокі спроби художників-педагогів у межах фахових дисциплін, зокрема «Академічного рисунку», розробити для студентів комплекс навчальних завдань щодо їх виконання у цифровому форматі. Майбутнім митцям це дає змогу розширити і втілити свої образотвірні ідеї, скоротивши при цьому чимало навчального часу. Також у них відкривається перспектива виробити свою графічно-творчу манеру, індивідуальний художній метод чи стиль. З урахуванням цього, проблема інтеграції академічного і цифрового рисунку в сучасній системі образотвірної підготовки студентів мистецьких спеціальностей є достатньо актуальною, а її розв'язання – своєчасне.

МЕТОДОЛОГІЯ

Формування цілей статті. Мета статті – обґрунтувати сутність і важливість студіювання академічного і цифрового різновидів рисунку та емпіричним шляхом довести доцільність їх інтеграції в сучасній системі образотвірної підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей.

Постановка завдання. Уточнити сутність поняття «академічний рисунок» та «цифровий рисунок», обґрунтувати значення їх інтегрованого вишколу для формування художньо-графічної грамоти і майстерності студентів мистецьких спеціальностей, експериментальним шляхом підтвердити висунуту гіпотезу про те, що студіювання традиційного академічного рисунку та його цифрової технології буде достатньо ефективним для вдосконалення системи художньо-графічного сегменту образотвірної підготовки майбутніх фахівців мистецького профілю.

Методи, методики та технології, що використовувалися. Для досягнення поставленої мети статті використано низку наукових методів: аналітичний огляд естетико-філософської, мистецтвознавчої, та психолого-педагогічної літератури – для з'ясування ступеня розробленості порушеної проблеми; аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, екстраполявання й інтерпретацію – для уточнення сутності ключових понять дослідження; експлікацію і концептуалізацію – для обґрунтування інтегративних засад методології образотвірної підготовки митців інформаційного покоління; художньо-

графічний педагогічний експеримент – для доведення ефективності інтеграції студіювання академічного і цифрового рисунку в сучасній системі образотворчої підготовки студентів мистецьких спеціальностей.

РЕЗУЛЬТАТИ

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В українській і російській мовах термін «рисунок» здавна позначає найдревніший спосіб графічного відтворення художнього образу. Це слово утворюється від лексем «риса» і «риска», що вказують на лінійно-штриховий спосіб зображення.

У романо-германських мовах поняття «рисунок» походить від італійського слова «designare», звідки виникла його англословна назва «design», що в сучасному мистецтвознавчому обігу означає «проект».

Інше англійське слово «drawing» означає рисунок, рисування. Водночас, воно має й інше значення – «витягування». У такому розумінні сутність рисування полягає у витягуванні мисленого або чуттєвого образу назовні, тобто відбувається процес його з'ясування і конкретизації. При цьому рука відчуває невидимий до певного часу нечіткі імпульси та «витягує» їх у світ простору і матерії і там надає їм форму. У цьому контексті доречний вислів Дж. Бергера про художню виразність рисунків Ван Гога: «Він ніби прагне помацати все, що бачить, і розповісти про це нам» [12, с. 16]. Аналізуючи рисунки цього художника, мистецтвознавець позиціонує їх як розтягнутий у часі фізичний процес сприйняття дійсності, її переживання й інтерпретації: «Ці штрихи на папері – породження його руки, кисті, передпліччя, плеча, навіть, мабуть, м'язів шиї, і водночас вони викликані потоком енергії, що не є просто фізичною енергією його тіла і матеріалізується тільки в рисунку» [12, с. 14]. Ця думка примушує ідентифікуватися в сам процес рисування і зрештою зрозуміти, що внутрішню енергію і натхнення художник черпає у самому об'єкті зображення. Саме таке прощупування зорових образів, представлених реальністю або уявою, спогадами чи снами, дає могутній поштовх для творчого процесу.

У книзі В. Хан-Магомедової «Сучасний рисунок» зазначено: «Рисунок, «ментальна річ», спочатку народжується в голові, потім слідує жест, рисунок – це рух, одночасно ментальне і фізичне» [13, с. 13]. Відтак, виконання художнього рисунку часто є глибоким зануренням у підсвідомий процес «міркування через роблення», що генерує ідею чи образ. Сучасний фінський архітектор і педагог Ю. Паласма стверджує що, «процес рисування породжує три види образів: це прямий його результат – рисунок на папері, потім зоровий образ, закарбований у моєму мозку, і, крім того, образ самого руху руки з олівцем у м'язовій пам'яті» [14, с. 101]. Така складна зображувальна діяльність позиціонується як чуттєве сприйняття, варіативність графічних рішень фіксування контурів зображення та особлива енергетика. У педагогічному контексті – це не що інше як «досвід невербальної «м'язово-моторної» передачі майстерності від учителя до учня» [14, с. 17]. Прикладом цього слугує традиційне заняття академічним рисунком, у ході якого педагог уточняє навчальну роботу студента.

Видатний російський художник-педагог П. Чистяков переконливо стверджував: «Академічний рисунок – суворі і точна наука, як математика, тут свої непорушні закони, струнки і прекрасні, які необхідно вивчати» [15, с. 128]. Автор публікації М. Ломакін слушно зазначає, що академічний рисунок являє собою єдине ціле, принципи якого вироблені реалістичною школою. Це теорія про об'ємну пластичну форму і її зображення, в якій розрізняються «форма явища», «форма сприйняття» і «форма відображення». Будучи допоміжним засобом для живопису, архітектурного проекту, статуї чи ювелірного виробу, рисунок разом із тим має цілком самостійне значення [16, с. 9]. Згідно з окресленими позиціями, на теренах минулого і сучасності у закладах вищої

професійно-художньої освіти «Академічний рисунок» був і залишається самостійним курсом на всіх рівнях образотворчої підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей.

Поняття «академічний» означає дотримання установлених мистецьких традицій. У такому однозначному розумінні в академічному рисунку поєднуються наукове пізнання, що впливає на розум людини і полягає в оволодінні законами фізики і правилами оптики, а також здатність впливати на почуття для розкриття індивідуальності світовідчуття його автора і набуття ним досвіду пізнання реального світу завдяки використанню раціональних і наукових методів. Саме на такому важливому значенні рисунку наголошував великий геній Мікеланджело: це – джерело і душа кожного зображення, корінь усякої науки. Саме звідси має виток поняття «академічний рисунок», що визначається чіткими настановами абсолютизації античних канонів пропорцій та інших критеріїв трактування форми в зображенні.

У процесуальному контексті академічний рисунок завжди позиціонується як пізнавальна діяльність, що супроводжує творчість митця протягом усього життя. Із цим суголосна думка сучасного вітчизняного мистецтвознавця М. Сидора, який зазначає, що в історичному контексті мистецтвотворчих процесів рисунок постає одним із найдавніших видів образотворчого мистецтва, маючи виняткове значення у пізнанні навколишньої дійсності [17, с. 55]. Це дійсно так, адже під час виконання рисунку художник формує в собі таку візуальну систему, що дає змогу відображати дійсність через призму краси і гармонії і в такий спосіб нагромаджувати знання і збагачувати світогляд. Прикладом цього слугує графічна творчість Леонардо да Вінчі щодо експериментування в процесі спостереження, осмислення й дослідження реалій довкілля. Саме тому для видатного вченого і митця процес рисування був незрівнянно більшим, ніж буденна діяльність, це був ключ до світобудови і до усвідомлення своїх власних сил та обдарувань.

Оволодіти майстерністю рисунку, наголошує В. Сухенко, означає засвоїти методи малювання, поставити око, натренувати руку, щоб досконало володіти рисувальною технікою [18, с. 78]. Завдяки студіюванню рисунка закладається реалізація основних цільових настанов образотворчої підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, спрямованої на глибоке осмислення принципу зображувальності з використанням обмеженої кількості графічних виразних засобів у межах заданого простору картинної площини: лінія, крапка, штрих, пляма, тон. Окреслені виразально-графічні засоби властиві для створення рукотворного рисунку, важливість якого очевидна в контексті мімезису (наслідування природи) та формування ремісничих навичок і художньої майстерності митця як біокультурної субстанції з властивою їй неповторною психофізичною організацією в тісній єдності тіла і розуму.

У сучасному мистецтві спостерігається тенденція до відмови від художніх принципів міметизму (наслідування природи) та ізоформізму, що проголошує людину мірою всіх речей (осягнення дійсності за моделлю людини). Натомість особливої значущості набувають способи технічної відтворюваності та принципи досягнення художньої образності у творах digital art. І схоже на те, що цей процес дедалі більше стає незворотним.

Отже, сьогодні до вжитку сучасної людини вже міцно увійшло поняття «дигітальний» (digital, з англ. – цифровий), тобто створений за допомогою цифрових технологій. Предметом цифровізації стають різні галузі людської діяльності, у тому числі й образотворче мистецтво, серед різновидів якого особливе місце посідає цифровий рисунок, що створюється за допомогою комп'ютерних технологій, зокрема, графічних планшетів та 2D-редакторів. Від інших видів художньої графіки його, передусім, відрізняє використання цифрових прийомів зображення, що наближені до станкового чи декоратив-

ного рисунку, але виконані не в ручний, а в технічний спосіб з метою імітації традиційних рисувальних технік, наприклад, лінійної і штрихової (олівець, перо, ручка), плямової і тональної (вугіль, сангіна, пастель) тощо.

У перцептивному контексті цифровий рисунок розширює ustaleni межі сприйняття, що відкриваються в дигітальному образі, для розуміння якого, як наголошує австрійський теоретик сучасного мистецтва О. Грау, необхідно використовувати міждисциплінарний підхід, діючи на стику наук: нейробіології, філософії, психології, історії [19]. Цій позиції суголосні слова британського фізика і філософа Д. Дойча: «Існування віртуальної реальності вказує не те, що людська здатність розуміння світу першопочатково обмежена, а навпаки, те, що первинно вона безмежна» [20, с. 50]. Ця думка спонукає до визнання можливості кожної людини відкривати в собі нові рівні перцептивної здатності. Згідно з цим, можна розрізнити три типи цифрового рисунку:

- 1) гібридний – імітація традиційної графічної мови;
- 2) редукований – модифікація традиційної графічної мови для вираження нової дійсності;
- 3) віртуальний – генерування кардинально нової графічної мови для відображення вигаданої, але можливої реальності.

Отже, цифровий рисунок – це інноваційний сегмент образотворчої підготовки майбутніх фахівців художніх спеціальностей, що вимагає застосування сучасних комп'ютерно-мистецьких графічних технологій. При цьому інновація не є заміною традиції, оскільки сама здатна стати нею. Відтак, актуально видається теза Р. Мартіна: «Інновації – це про те, щоб бачити світ не таким, як він є, а таким, яким він міг би бути» [21, с. 24].

У дослідженні О. Вуль на основі зіставлення застосування академічних і комп'ютерних рисувальних навичок студентів-дизайнерів зроблено висновок, що перші з них забезпечують творчий складник фахової підготовки, розвиваючи, передусім, образне мислення, а другі – спрямовані на реалізацію задуму, його достовірну візуалізацію [3, с. 60–61]. Тобто йдеться про дуальні характеристики цієї підготовки – творчої та виконавської, одна з яких має доповнювати іншу. При цьому «розподіл праці» між олівцем і комп'ютером вимагає нової художньо-педагогічної методики, що має зіграти роль чинника для подолання складеної у зв'язку з розвитком інформаційних технологій змістової розрізненості фахових дисциплін. Зважаючи на це, такі інновації, як зображення на електронному планшеті, оброблення традиційних творів образотворчого мистецтва в комп'ютерних арт-програмах тощо мають стати допоміжним методичним арсеналом художньо-графічного вишколу майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей.

На прикладі дисципліни «Рисунок» Н. Рочегова переконливо доводить, що його академічне студіювання в органічній єдності з комп'ютерними технологіями розвине професійні навички та сприятиме формуванню креативного композиційного мислення [10, с. 4].

Аналогічну позицію відстоюють і С. Прохоров та А. Шадурін: «Використання комп'ютерних програм дасть змогу підсилити логіку і методи навчання прийомам рисунку...» [9, с. 175].

«Вивчення теорії і практики рисунку в поєднанні з освоєнням нових комп'ютерних технологій створить міцне підґрунтя для подальшого творчого зростання...» [9, с. 176].

Це дійсно так, адже в цифровому рисунку, так само, як і в академічному, відбувається візуалізація інформації завдяки вмінню художника «міркувати з олівцем у руках» у поєднанні з інтуїтивними методами пізнання, раціонально-логічного та емоційного-образного мислення, інсайту (творчого осяяння) і синтезу науки і мистецтва, що дає змогу презентувати чимало арт-фактів у цілісному результаті образотворення.

Безумовно, що процес інтеграції академічного й цифрового рисунку – це нова досить стихійна і невід-

рефлексована художньо-педагогічна практика. Тому, як слушно зазначає В. Вітман, Н. Вітман та О. Казакова, прогнотувати «симбіоз» практичних навичок рисунка і комп'ютерних технологій – справа складна. Науковці переконані, що з академічним рисунком має відбутися «коеволюція», тобто їх пристосування до сучасних технологій. На їхню думку, у процесі навчання студентів мистецьких спеціальностей дуалізм академічного рисунку та комп'ютерних технологій зобов'язує бути раціональними у визначенні оптимального співвідношення розподілу часу на їх вивчення [7, с. 28].

Варто констатувати факт, що завдяки комп'ютерно-графічному інструментарію сформувалася нова художньо-образна образотворчого мистецтва. Зокрема, внаслідок цього цифрові рисунки сучасних художників стилістично вирізняються з-поміж творів, виконаних у традиційний ручний спосіб. Саме через це у художньо-педагогічному контексті традиційна класична школа академічного рисунку зазнає руйнівних атак з боку сучасних інновацій цифрового мистецтва. Адже, студіюючи цифровий рисунок, майбутній художник послуговується абсолютно новим художньо-графічним інструментарієм, що завдяки використанню численних опцій і коригувань дає змогу розробляти різноманітні алгоритми його виконання. Це нівелює значення рукотворного рисунку в контексті його трудоемності, натренованості окоміру і руки та інших показників, що складають основу художньої грамоти і майстерності. Водночас, заперечувати можливості цифрових технологій рисунку для ефективного творчого розвитку особистості митця недоцільно, оскільки химерні поєднання графічних плям, ліній тональних градацій тощо створюють умови для «художньо-образної алхімії», що, безумовно, тренує уяву і фантазію.

Графічні твори цифрового формату сучасних професійних художників, студентів образотворчих спеціальностей і навіть аматорів засвідчують, що їм часто вдається відтворити ті явища і світи, яких немає в дійсності, але вони є в уяві, у віртуальному просторі, що матеріалізує образи фантазії. Саме таким чином вони з особливою гостротою намагаються пережити різний спектр почуттів (захоплення й радості, жаху й горя тощо) заради того, щоб у реальному житті адекватно оцінити існуючу даність. Та попри це, слід ураховувати, що цифровий художньо-графічний інструментарій в арсеналі митця – це застигла машинна технологія, що нездатна утримувати його художньо-енергетичний ланцюг «розум – рука – душа». Справжній твір графічного мистецтва, зокрема художній рисунок, виношується і народжується в душевних надрах майстра, який пройшов тернистий шлях академічного вишколу.

Рукотворний і цифровий різновиди рисунку кардинально розрізняються за способом відображення дійсності. Проте, їх споріднює образний зміст художньо-графічного твору, що не залежить від використовуваних специфічних художніх матеріалів, інструментів та виконавських технік. Окрім того, у процесі ручного і комп'ютерного рисунка художник послуговується одними і тими ж самими формальними композиційними засобами виразності, у тому числі і типами просторових побудов. На відміну від мануального методу графічного зображення, у комп'ютерно-графічному форматі міститься надзвичайно широкий оперативно-зображальний діапазон для площинного, об'ємного і просторового моделювання художньої форми з можливостями вдосконалення композиції, миттєвого й багаторазового виправлення допущених помилок у відтворенні пропорцій, неточностей перспективних побудов, світлотіньових і тональних відношень тощо. З урахуванням цього, є підстави для припущення, що студіювання традиційного академічного рисунку та його цифрової технології буде достатньо ефективним для вдосконалення системи художньо-графічного сегменту образотворчої підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, але з

умови забезпечення наступності традицій та інновацій.

Щоб довести висунуту гіпотезу, проведено простий і нетривалий художньо-графічний педагогічний експеримент, до якого після зимової заліково-екзаменаційної сесії залучено 40 студентів-першокурсників спеціальності: 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво). Із цієї вибірки 20 майбутніх художників-педагогів склали експериментальну (ЕГ) і стільки ж контрольну (КГ) групи. Попередньо з журналів обліку навчальної успішності академічних груп було виписано оцінки за виконання кожним студентом такого практичного завдання з академічного рисунку, як графічне зображення куба (кутове положення) з лінійною побудовою перспективи та світло-тіньовим моделюванням форми в штриховий спосіб. Зафіксовано, що в ЕГ за цю роботу оцінку «5» отримали 8 студентів; «4» – 10 студентів; «3» – 2 студенти. У КГ «5» мали 7 студентів; «4» – 12 студентів; «3» – 1 студент. Отже, істотної кількісної різниці в оцінюванні якості рисунку студентів обох груп не спостерігається. Це підтверджує те, що обидві групи були однорідними.

На початку другого семестру навчання студентам лише експериментальної групи запропоновано за педагогічним супроводом викладача протягом однієї академічної години у цифровому форматі з використанням художньо-графічного інструментарію Corel Painter виконати вказане вище завдання. Після цього в обох групах стільки ж часу було відведено на повторне виконання цього завдання за традиційною технологією академічного рисунку. За результатами оцінювання студентських робіт з'ясувалося, що в ЕГ оцінку «5» отримали 12 студентів; «4» – 8 студентів. У КГ «5» мали 8 студентів; «4» – 11 студентів; «3» – 1 студент. Таким чином, установлено факт підвищення якості виконання рисунку у значній кількості студентів експериментальної групи. Натомість у контрольній групі цього не зафіксовано, а те, що в ній лише 1 студент продемонстрував кращий, ніж у першому семестрі результат виконання завдання, радше засвідчує беззаперечний позитив повторного закріплення здобутих навичок.

ВИСНОВКИ

Висновки дослідження. В образотворчій підготовці майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей етапність студіювання академічного і цифрового рисунку очевидна: спочатку – традиція, а потім – інновація.

Однак, при цьому виникає питання впливу цифрових технологій на методи і прийоми рисування з природи.

Безсумнівно, що в процесі цифрового рисування розширюється художньо-виконавський арсенал графічного інструментарію митця, а також багатограннішим стає його світосприйняття дійсності.

Це відбувається за аналогією копіювання рисунків видатних майстрів графіки, метою якого є засвоєння секретів художньої майстерності. Адже, опановуючи технологію цифрового рисунку, нагромаджується досвід використання нових художньо-графічних прийомів, завдяки чому відбувається закріплення здобутих під час академічного вишколу художньо-графічних знань і навичок та відкривається широка перспектива для творчої самореалізації.

Водночас, можливим стає і зворотний зв'язок: маючи певний цифро-графічний досвід, під час академічного рисунку з природи студент може мати на увазі чи імітувати окремі комп'ютерно-графічні техніки, що збагачує чуттєво-образний складник твору, надає йому нові художньої виразності.

При цьому традиційні основи академізму неодмінно зберігаються, оскільки через виключно ручний спосіб рисування підміна натурного зображення цифровим стає абсолютно неможливою.

У сучасній системі образотворчої підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей інтеграцію академічного та цифрового рисунку слід визнати позитивним художньо-педагогічним процесом, оскільки в ньому спостерігається взаємовплив і взаємозбагачення

художньо-графічних методів і прийомів.

Це зумовлює потужний поштовх для збереження і розвитку академічних традицій та оновлення методології художньо-графічної діяльності у напрямі конвергенції естетики реалістичного та віртуального відображення дійсності.

Перспективи подальших досліджень цього напрямку. У найближчій перспективі пріоритетом має бути подальше наукове обґрунтування, практична апробація і постійне вдосконалення педагогічної системи реалізації у вищій школі академічного і цифрового сегментів студіювання рисунку в системі образотворчої підготовки майбутніх фахівців художнього профілю, забезпечення її цілісності і ефективності на засадах інтеграції традиційних та інноваційних змістових репрезентацій (навчальні плани і програми та їх матеріальне і віртуальне дидактико-методичне забезпечення), педагогічних форм (академічні студії, майстер-класи, навчально-творчі заняття в комп'ютерному класі), методів (класичні та цифрові технології образотворення) і засобів (традиційний та електронний художній інструментарій).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Road Map for Arts Education. URL: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/Arts_Edu_RoadMap_en.pdf (дата звернення: 09.04.2020).
2. Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education. URL: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/Seoul_Agenda_EN.pdf (дата звернення: 09.04.2020).
3. Вуль О. А. Особенности методики преподавания рисунка студентам-дизайнерам интерьера в условиях развития информационных технологий: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / ФГБОУ ВО «Московский педагогический государственный университет». Москва, 2018. 294 с.
4. Ерохин С. В. Эстетика цифрового компьютерного изобразительного искусства: дис. ... д-ра филос. наук: 09.00.04 / МГУ имени М. В. Ломоносова. Москва, 2010. 360 с.
5. Завялов А. С. Цифровое искусство как объект социально-философского анализа: дис. ... канд. филос. наук: 09.00.11 / ГОУВМО Московский государственный областной университет. Москва, 2017. 227 с.
6. Farha Abrar. Use of digital art in contemporary Indian era: thesis submitted for the award of the degree doctor of philosophy in fine arts. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/6395/3f67f740885f937f5279a5262411b3daa4ac.pdf> (дата звернення: 14.04.2020).
7. Вишман В. Р., Казакова О. А., Вишман Н. Г. «Академические рисунок и живопись» – «Компьютерные технологии в процессе обучения студентов-дизайнеров. Современные тенденции в образовании и науке: сб. науч. тр. по мат-лам Междунар. науч.-практ. конф. (Тамбов, 28 ноября 2014 г.). Тамбов: ООО «Консалтинговая компания Юком», 2014. Ч. 10. С. 28–29.
8. Pijet André. Traditional Versus Digital: How Do We Preserve the Teaching of Drawing in the Digital Age? URL: <https://pijet.com/2013/03/29/traditional-versus-digital-how-do-we-preserve-the-teaching-of-drawing-in-the-digital-age/> (дата звернення: 19.05.2020).
9. Прохоров С. А., Шадури А. В. От наброска до компьютерных технологий. Компьютерная техника в дисциплине «Рисунок». Известия Алтайского государственного университета. 2012. № 2–1. С. 175–177.
10. Рочегова Н. А. На волнах цифровой архитектуры. Опыт отчетственной проектной мастерской. AMIT (Architecture and Modern Information Technologies). 2013. № 4 (25). С. 1–10.
11. Faber C. H. Digital Drawing Tablet to Traditional Drawing on Paper: A Teaching Studio Comparison. URL: <http://www.iasdr2009.or.kr/Papers/Ora1ly%20Presented%20Papers/Design%20Tool/Digital%20Drawing%20Tablet%20To%20Traditional%20Drawing%20On%20Paper%20-%20A%20Teaching%20Studio%20Comparison.pdf> (дата звернення: 11.05.2020).
12. Berger John. Berger on Draiving / edited by Jim Savage. Ireland: Ossian Press, 2007. 158 p.
13. Хан-Магомедова В. Современный рисунок. Москва: Издательские решения, 2018. 161 с.
14. Палласмаа Ю. Мыслящая рука: архитектура и экзистенциальная мудрость бытия. Москва: Издательский дом «Классика-XXI», 2013. 175 с.
15. Чистяков П. П. Письма, записные книжки, воспоминания: Москва: Искусство, 1953. 310 с.
16. Ломакин М. О. Характеристика понятия «Декоративный рисунок» в профессиональном художественном образовании: терминологический и историко-педагогический аспект. Сетевой журнал «Научный результат». Педагогика и психология образования. 2016. № 1. Т. 2. С. 8–14.
17. Сидор М. Аспекти пізнання та оволодіння художнім рисунком як виразною формою професійного поступу художника. Молодь і ринок. 2018. № 8. С. 54–59.
18. Сухенко В. Рисунок у вищій художній школі в аспекті сучасних вимог. Українська академія мистецтва: мистецько-освітня практика. 2009. Вип. 16. С. 77–81.
19. Оливер Грау о цифровом искусстве. URL: <https://polytus.ru/>

*ru/museum/news/oliver-grau-o-tsifrovom-iskusstve/ (дата звернення:
17.05.2020).*

20. Дойч Д. Структура реальности / пер. с англ. Н. А. Зубченко;
под общ. ред. акад. РАН В. А. Садовниченко. Москва-Ижевск, 2001.
178 с.

21. Martin R. *The Design of Business. Why Design Thinking is the Next
Competitive Advantage*. Boston: Harvard Business Press, 2009. 191 p.